

ГРОМАДСЬКА ІНІЦІАТИВА В ГАЛУЗІ ЦЕРКОВНОГО БУДІВНИЦТВА м.СУМИ

Розвиваючи споконвічні традиції благодійництва на Сумщині, у церковному будівництві великого значення набувають громадська ініціатива та приватні пожертви, які надходили до церков та монастирів від окремих осіб і цілих громад. Миколаївська церква була побудована в 50-х роках XVII ст. ще під час зведення Сумської фортеці. У 1694 р. сумський полковник Герасим Кондратьєв замість старого побудував новий дерев'яний храм. У 1804 р. за ініціативою сумських купців Солодких та інших парафіян, замість дерев'яного храму, який згорів у 1803 р., була збудована нова мурована церква. Але через недостатній досвід архітекторів у справі зведення цегляних споруд, у 1806 р. церква розвалилася.

У 1825 р. купець Марко Медведєв на фундаменті втраченої церкви спорудив новий храм, пожертвувавши 3000 руб. Сумські купці Іван та Авакум Ткаченки пожертвували ікону Великомучениці Варвари, а купець Іван Кіктенко - ікону Іоанна Хрестителя в срібній визолоченій ризі [4, с.311].

Преображенський храм у м.Суми був зведений у 1776 р. головним чином за приватні пожертви місцевих благодійників. Зокрема, Яків Шубський пожертвував 7000 руб., Євдокія Парафієвська - 3000 руб., Федір Філоненко виділив зі свого статку 3000 руб., Олена Крамаренко - 300 руб. Кожен житель міста надав на будівництво 10 коп., що дозволило зібрати 400 руб. Всього на будівництво церкви було витрачено 20 тис. руб. [1, с.284].

Воскресенський храм у м.Суми - благодійна справа полковника Андрія Герасимовича Кондратьєва, який спорудив та утримував його за власні кошти. Пізніше, зусиллями іншого благодійника Івана Олександровича Кирилова, при храмі було побудовано будинок для людей похилого віку, бідних і немічних.

Точна дата побудови церкви Покрови Пресвятої Богородиці невідома, але споруда декілька разів перебудовувалася, зокрема в 1732 р. Вже тоді при храмі були школа і шпиталь для немічних. Кам'яний храм був закладений у 1783 р. на гроші Феофана Федоровського, архімандрита Святогорського Успенського монастиря, а також парафіян храму. З 1804 р. благодійниками, які робили значні пожертви на благоустрій храму були: сумський купець Олексій Бочаров (у 1810 р. за власний рахунок влаштував іконостас

вартістю 2000 руб. сріблом); сумський купець Ємельян Татаринов (влаштував 2 великих кіота вартістю 571 руб. 42 коп.); сумський купець Кирило Алчевський (за час перебування на посаді церковного старости на благоустрій церкви витратив 4906 руб. 70 коп. [1, с.297].

У 1808 р. за ініціативою священика Дмитра Ольховського розпочалося будівництво кам'яного храму Різдва Богородиці. Процес побудови міг би затягнутися на довгі роки, якби купець Федір Ішунін не приклав великих зусиль для завершення цієї справи. Перебуваючи на посаді церковного старости, він виділив 4000 руб. сріблом [1, с.301].

Вважається, що Троїцька церква існує з 1735 р., але про історію її створення нічого невідомо. Родина Линтварьових вдихнула нове життя у цю церкву. Будучи людиною набожною, Павло Михайлович узявся за справу будівництва нової церкви в 1827 р., витративши 17 тис. 200 руб. сріблом.

Період 1839-1840 рр. позначився для міста Суми сильними пожежами, які спалили більшу частину міста, тому ярмарок, який приносив великий прибуток, було перенесено до м.Ромни. Це суттєво вплинуло на забезпеченість громадян. Саме тому в цей період спостерігається деяке зниження приватної та громадської активності у сфері церковної благодійності.

У липні 1836 р. була закладена кам'яна будівля Іллінської церкви, але у зв'язку з недостатністю коштів у розорених пожежами мешканців міста, будівництво було зупинено. Лише в 1844 р. на кошти сумського купця Степана Ігнатовича Тихонова, який пожертвував 1500 руб., будівництво продовжилося. У 1851 р. церква була добудована та освячена. У тому ж 1851 р., була освячена Петропавлівська церква, побудована на кошти сумського купця Івана Федоровича Скубенка. При церкві діяла богадільня для німецьких людей.

Дмитро Суханов, почесний громадянин м.Суми, фінансував перебудову Спасо-Преображенського собору, який став окрасою міста і довершеним зразком церковної архітектури [6, с.28]. У 1867 р. на кошти Д.Суханова, при міській в'язниці була споруджена мурована церква в ім'я Святого благовірного князя Олександра Невського. Дружина Дмитра Івановича відкрила "*Параскеївський притулок*" для дівчат-сиріт і забезпечила фінансування церкви при ньому, що обійшлося в 10 тис. руб. [5, с.39-40].

На території Сумського реального училища в 1882 р. І.Г.Харитоненко влаштував Олександро-Невську домову кам'яну церкву, а потім пожертвував ще 30 тис. руб. на облаштування нового

храму при цьому ж училищі. За свою невичерпну щедрість та глибоке розуміння добродійної справи Іван Герасимович був нагороджений орденом Станіслава 1-го ступеня [2, с.56].

На початку ХХ ст. П.І.Харитоненко при дитячій лікарні спорудив церкву Святої Мучениці Зинаїди, на вічну пам'ять про малолітню доньку, яка трагічно загинула.

У 1901 р. Павло Харитоненко починає будувати Троїцьку церкву за зразком Ісакіївського собору в Петербурзі. І хоча в цей час цукрова імперія Харитоненка мало не розвалилася, церква в 1914 р. була закінчена [6, с.28].

Представник іншої династії цукрових магнатів, Микола Терещенко, спорудив у 1886 р. у м.Глухів Анастасіївську церкву. На її побудову було витрачено величезну суму - 387 тис. 221 руб. Для оформлення інтер'єру були запрошені майстри Володимирського собору: Микола Пимоненко, брати Сведомські [3, с.56].

У своєму заповіті М.Терещенко потурбувався про виділення коштів на допомогу багатьом церквам Сумщини.

Отже, розуміючи необхідність спорудження церков як духовно-культурних осередків, необхідних для морального здоров'я населення, розвиваючи споконвічні традиції добродійності, люди зі статками і незможні робили добродійні внески на будівництво, оздоблення, утримання храмів. В свою чергу, держава та церква всіляко підтримували таку ініціативу. Благодійники за свої пожертви отримували подяки або благословення єпархіального керівництва та Святейшого Синоду, ордени та медалі. Інформація про відзнаки регулярно друкувалася на сторінках церковних часописів, зокрема журналу "*Вера и разум*".

1. *Филарет (Гумилевский)*. Историко-статистическое описание Харьковской епархии. - Москва, 1857.

2. *Григорьев Д.Н.* Востребованные временем. Династия Харитоненко. - Сумы: Рио "АС-Медиа", 2003. - 73 с.

3. *Жукова С.П.* До питання про благодійницьку діяльність Терещенків у Глухові // Збереження історико-культурних надбань Глухівщини. Матеріали II науково-практичної конференції. - Глухів, 2003. - С.55-58.

4. Зруйновані храми Сумщини. Мартиролог знищених святинь / *О.М.Корнієнко*. - Суми: ПП "Нікіфоров В.І.", 2009. - 386 с.

5. *Козлов А.Н.* Вторая родина // Матеріали V Сумської наукової історико-краєзнавчої конференції (20-21 листопада 2003 р.). - Ч.II. Історія Сумщини з найдавніших часів до кінця XIX ст. Новітня історія Сумщини. - Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2003. - С.34-41.

6. Меценати // Пам'ятки України. - 1997. - №4. - С.28.